

М О Д Е Л

НА НАЦИОНАЛНОТО ВЪНШНО ОЦЕНЯВАНЕ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА В IV КЛАС ЗА УЧЕБНАТА 2025 – 2026 ГОДИНА

1. Цели на националното външно оценяване по български език и литература (БЕЛ) в IV клас

Националното външно оценяване по български език и литература (БЕЛ) в края на IV клас цели да установи степента на постиженията на всеки ученик по отношение на изискванията за резултатите от обучението по български език и литература в края на началния етап на основно образование, определени с Държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка (Наредба № 5 от 30.11.2015 г. за общообразователната подготовка) и с учебните програми по български език и литература за общообразователната подготовка в I – IV клас.

С националното външно оценяване по български език и литература в IV клас се проверяват компетентности на учениците, свързани с:

- прилагане на основни правила на българския книжовен език;
- четене и разбиране на текстове, функциониращи в комуникативната практика;
- отговор на въпрос, свързан със съдържанието на текст и/или с интерпретиране на конкретна комуникативна ситуация;
- създаване на текст с определена комуникативна цел.

2. Специфика на теста по български език и литература за НВО в IV клас

Националното външно оценяване на учениците от IV клас се осъществява чрез писмено изпитване – тест. Тестът по БЕЛ за НВО в края на IV клас съдържа 25 задачи с избираем и със свободен отговор. Решаването на теста предполага записване на отговорите на тестовите задачи върху отделна бланка.

2.1. Видове задачи

- 1) Езикови задачи – 13 бр.
- 2) Литературни задачи – 11 бр.
- 3) Речева задача с творчески характер – 1 бр.

С езиковите задачи се проверява владенето на книжовните норми, които са базови за езиковата култура, а с литературните задачи – уменията за четене с разбиране.

Речевата задача е с творчески характер и предполага създаване на кратък текст (от 3 до 7 изречения) с помощта на словесна и/или визуална опора.

2.2. Време за решаване на теста

Времето за решаване на теста е 60 минути, а за учениците със специални образователни потребности е до 30 минути над определеното време.

3. Учебно съдържание

Подборът на учебното съдържание, проверявано през учебната 2025 – 2026 година, се основава на очаквани резултати от обучението по български език и литература от областите на компетентност, определени с Държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка – езикови, комуникативно-речеви, социокултурни, литературни и комуникативни компетентности.

Видове задачи	Проверявани компетентности
Езикови задачи	Прилагане на правописни правила за гласни и за съгласни звукове в различни фонетични позиции. Разпознаване на представка. Образуване на нови думи с изучените морфеми. Разпознаване на части на речта (съществителни имена, прилагателни имена, глаголи, лични местоимения или числителни имена) и определяне на граматическите им признаци. Разграничаване на пряко значение от преносно значение на думата. Разграничаване на просто изречение от сложно изречение. Образуване на различни по цел на изказване и по състав изречения. Редактиране на чужд текст. Практическо прилагане на правила за общуване в интернет и чрез електронни средства.
Литературни задачи	Записване на собствен коментар в отговор на въпроси, свързани със съдържанието на прочетения текст. Откриване на епитет или повторение, или сравнение. Откриване значението на непознати думи в контекста на произведението. Коментиране на факти и идеи от чужд текст. Записване на умозакljučения и изводи, свързани със съдържанието, с езика и/или със структурата на текста. Извличане на конкретна информация от текст. Доказване на смисъла на прочетеното. Съчиняване на текст по словесна и/или визуална опора.
Речева задача	Уместна употреба на езикови средства според комуникативната ситуация. Осмисляне на зададената тема на текста за съчинение и придържане към нея при писане. Изразяване на собствено мнение и аргументиране с оглед на ситуацията на общуване.

4. Оценяване

Оценяването се осъществява по критерии, като всяка тестова задача носи брой точки, съобразен с познавателното равнище, спецификата и трудността ѝ.

Максималният брой точки от изпита е 100 т.

5. Примери за текстове, които са включени в теста

5.1. Примерен обем на текста за редактиране

Първите луни лачи блеснъха в тъмната есена нош. Зѡплака небето. Светнаха малките даждовни капки. Напоиха жаднѡта почва. Притихнаха в мрака дарветата. Старият дѡп стоеше горт и краси ф. Сенките на клоните му рисуваха странни форми по мокрия пѣт и покривите на къштите. Ледени ветрове тичаха по спяштите улици.

5.2. Примерен обем на текст за четене с разбиране

Ако някой те попита от какво се прави хартията, как би отговорил? От дърво, разбира се! И ще бъдеш напълно прав, защото обикновената хартия, която използваме, се произвежда именно от дървесни влакна. Всичко започва от отсеченото дърво, което се изпраща във фабриката. Там след преработка се превръща в малки дървесни парченца. Към тях се добавя вода и се получава каша. Тази смес се разстила и когато влакната изсъхнат, те се превръщат в лист хартия. И така хартията се изработва от близо 2000 години.

Днес обаче хартия се произвежда и от... камък. „От камък?!“ – ще възкликнеш. Да, вече и от камък.

Преди около 30 години след много усилия китайските учени първи открили как да произвеждат хартия от камък. Първо камъкът (варовик – вид мека скала) се стрива на фин прах. После се смесва с вещество, което слепва като лепило частиците на камъка.

Каменната хартия е много бяла, трудно се разкъсва и е водоустойчива. Но това, с което най-много превъзхожда обикновената, е начинът, по който се произвежда. Направата на каменната хартия не застрашава околната среда. Необходимо е много по-малко количество електроенергия. Не се изсичат дървета, не се използва вода, не се изхвърлят отпадъчни води и не се отделят вредни газове. За направата ѝ се използват каменни остатъци от други производства. Тя може да се рециклира многократно, докато обикновената хартия – само седем пъти.

Недостатъкът на каменната хартия е свързан с мекотата ѝ. Тя е много по-мека и еластична от обикновената хартия. Понякога това създава главоболие на печатарите.

В България има много каменни остатъци. А след като имаме материал на разположение, то може да произвеждаме евтина и качествена хартия.

По материали от интернет

6. Примери за типове задачи

6.1. Задача с избираем отговор:

В кой ред думите съдържат само корен?

А) полет, изпит, наум

Б) обич, пръст, здрав

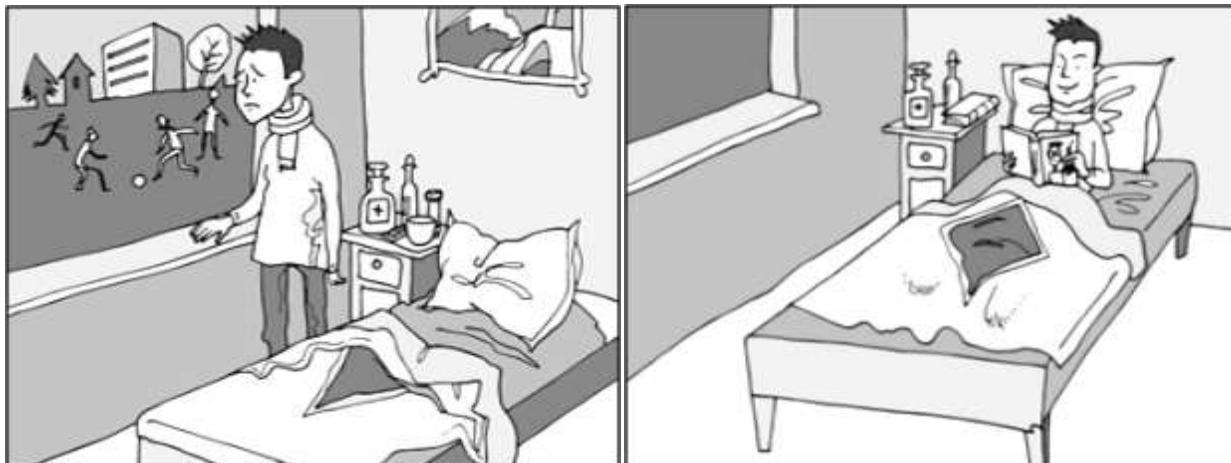
В) улов, сбор, оглед

6.2. Задача с кратък свободен отговор

По какво каменната хартия се различава от обикновената? Запиши три неща.

6.3. Задача с разширен свободен отговор

Състави кратък текст по картинката, като си помагаш с опорните думи и с въпросите. Постави заглавие.

- Защо героят е тъжен?
- Какво занимание си намира?
- Как книгата помага на детето да се чувства по-добре?

Опорни думи и изрази:

болен, хрумва,
интересни истории

Бележка: Посочените примери за типове задачи са от тестове по БЕЛ за НВО в IV клас, използвани през предходни години.